

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Факультет фізичного виховання та спорту

Кафедра медико-біологічних основ спорту та фізичної реабілітації

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор
Іщенко Н.М.

“30” 08 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ ТА ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ

Спеціальність 227 Фізична терапія, ерготерапія

Розробник

Завідувач кафедри кафедри екології

Завідувач кафедри МБОС та ФР

Гарант освітньої програми

Декан факультету ФВіС

Декан Медичного інституту

Начальника НМВ

Алексеева А. О.

Григор'єва Л. І.

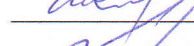
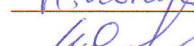
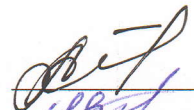
Кочина М.Л.

Кочина М.Л.

Чернозуб А.А.

Грищенко Г.В.

Калініченко В.І.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Охорона праці в галузі та цивільний захист	
Галузь знань	22 «Охорона здоров'я»	
Спеціальність	227 «Фізична терапія, ерготерапія»	
Спеціалізація (якщо є)	-	
Освітня програма	Фізична терапія	
Рівень вищої освіти	Магістр	
Статус дисципліни	Нормативна	
Курс навчання	6	
Навчальний рік	2019-2020 рр.	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
	11	
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	3 кредити / 90 годин	
Структура курсу: – лекції – семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові) – годин самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
	10	
	20	
	60	
Відсоток аудиторного навантаження	33	
Мова викладання	українська	
Форма проміжного контролю (якщо є)		
Форма підсумкового контролю	залік	

2. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

Навчальна програма визначає зміст і обсяг навчання та форми контролю знань з дисципліни «Охорона праці в галузі та цивільний захист». Програма складена відповідно до затвердженої Освітньо-професійної програми.

Об'єктом вивчення дисципліни є принципи і процеси управління цивільним захисту та охороною праці в галузі на різних рівнях, зокрема, в установі (підприємстві, організації).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичне та методичне забезпечення безпеки під час надзвичайних ситуацій та організації управління охороною праці в установі (підприємстві, організації) за національними та міжнародними стандартами.

Метою вивчення дисципліни є формування у студентів здатності творчо мислити, вирішувати проблеми інноваційного характеру і приймати обґрунтовані рішення у сфері цивільного захисту (ЦЗ) та охорони праці (ОП) працівників установи (підприємства, організації).

Завданням дисципліни є набуття студентами вмінь та навичок щодо:

- засвоєння студентами новітніх теорій, методів і технологій управління цивільним захистом населення і людськими ресурсами в установі,
- управління професійною безпекою і гігієною праці (ГіБП) в установі відповідно до міжнародних стандартів у галузі ГіБП і соціальної відповідальності.

Передумови вивчення дисципліни: знання, які студенти отримують при вивченні навчальної дисципліни «Управління якістю та інтегровані системи управління (QMS, EMS, OH&SMS)», є основою до інших професійно-орієнтованих дисциплін. Навчально-робоча програма розроблена так, що студенти не потребують глибоких попередніх знань з даної галузі, щоб її успішно могли засвоїти студенти-бакалаври з різних спеціальностей. До дисциплін, які можуть слугувати підґрунтям для вивчення даної дисципліни можуть відноситися математика; фізика; хімія; основи загальної екології; екологічна стандартизація; психологія; менеджмент; соціологія; управління якістю та інтегровані системи управління (QMS, EMS, OH&SMS) та ін.

У результаті вивчення теоретичних частин модулів студент

має знати:

- закони і стандарти в галузі цивільного захисту та охорони праці;
- основні методи проектування, експертно-аналітичної оцінки та виконання досліджень;
- основи медичної допомоги при надзвичайних ситуаціях (НС);
- логістичні принципи евакуації населення і працівників;
- основи пошуку і оброблення інформації з різних джерел;
- психологічні методи мотивації людей для підвищення стесостійкості під час НС та стійкого дотримання принципів гігієни та безпеки праці;
- методи прогнозування складних явищ, філософське підґрунтя до критичного осмислення проблем у професійній діяльності;

– методи оцінки рівня негативного впливу природних та антропогенних факторів екологічної небезпеки на довкілля та людину (K18).

має вміти:

- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (K01);
- здатність приймати обґрунтовані рішення (K02);
- здатність генерувати нові ідеї (креативність) (K03);
- здатність розробляти та управляти проектами (K04);
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (K06);
- здатність мотивувати людей та рухатись до спільної мети (K07);
- здатність застосовувати нові підходи до аналізу та прогнозування складних явищ, критичного осмислення проблем у професійній діяльності (K 12);
- здатність доводити знання та власні висновки до фахівців та нефахівців (K 13);
- здатність оцінювати рівень негативного впливу природних та антропогенних факторів екологічної небезпеки на довкілля та людину (K18).
- інтегрувати знання з різних галузей для вирішення теоретичних та/або практичних задач і проблем (ПР04);
- використовувати сучасні методи обробки і інтерпретації інформації при проведенні екологічних досліджень та/або інноваційної діяльності (ПР06);
- володіти основами проектування, експертно-аналітичної оцінки та виконання досліджень (ПР17);
- застосовувати нові підходи для вироблення стратегії прийняття рішень у складних непередбачуваних умовах (ПР18);
- оцінювати екологічні ризики за умов недостатньої інформації та суперечливих вимог (ПР19).

Набутими компетенціями після вивчення дисципліни, згідно ОПП виступатимуть:

- здатність спрямувати себе певним шляхом для досягнення важливих цілей (ЗК1);
- вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми (ЗК 4);
- здатність приймати обґрунтовані рішення (ЗК 5);
- використовувати організаційні основи побудови занять з фізичної терапії та ерготерапії; комунікативні та організаційні навички при проведенні навчально виховного процесу у ЗВО (СК 2).

Серед **програмних результатів** навчання виступатимуть результати, які закладені у ОПП, а саме:

- базові знання з питання щодо організації і проведення науково-дослідної та методичної роботи з фізичної терапії та ерготерапії (ПРН1);
- базові знання термінології, основних фактів та елементів, знання класифікацій та категорій, принципів та узагальнень, теорій, моделей, структур (ПРН8);

- базові знання про інформаційні ресурси, де вони розміщені, як можна отримати до них доступ і як можна їх використовувати з метою підвищення ефективності професійної діяльності (ПРН13);
- здатність використовувати інструменти інших гуманітарних, природничих та точних наук за необхідності вирішення задачі дослідження (ПРН23);
- Здатність ефективно формувати комунікаційні стратегії при організації роботи відповідно до вимог безпеки життєдіяльності (ПРН33);
- Формування розуміння та сприйняття етичних норм поведінки відносно інших людей (ПРН34);
- Креативність, здатність до системного мислення; адаптивність і комунікабельність; турбота про якість виконуваної роботи(ПРН35);
- Толерантність; науково грамотність (ПРН36);
- Виявляти готовність переглядати свої судження і міняти образ дій за наявності переконливих аргументів (ПРН37);
- Проявляти прагнення до співпраці у груповій діяльності (ПРН38).

3. Програма навчальної дисципліни

Денна форма

№	Теми	Лекції	Практичні (семінарські, лабораторні, півгрупові)	Самостійна робота
1	2	3	4	5
1.	Тема 1. Надзвичайні ситуації, небезпеки та способи запобігання їх виникненню.	1	2	7
2.	Тема 2. Нормативно-правова база системи цивільного захисту України. Превентивні заходи з питань ЦЗ.	1	4	5
3.	Тема 3. Захист при радіоактивному, хімічному і біологічному зараженні території.	2	4	8
4.	Тема 4. Забезпечення заходів і дій в межах єдиної системи ЦЗ. Спеціальна функція у сфері ЦЗ.	1	2	10
5.	Тема 5. Нормативно-правове забезпечення організації безпечної та здорової праці за національними та міжнародними стандартами	1	2	9
6.	Тема 6. Організація управління ГіБП на підприємстві за міжнародними стандартами	2	4	11
7.	Тема 7. Управління ГіБП на підприємстві за принципами соціальної відповідальності.	2	2	10
	Всього за курсом:	10	20	60

4. Зміст навчальної дисципліни

4.1. План лекцій

№	Тема заняття / план
1	Лекція №1 Тема 1. Надзвичайні ситуації, небезпеки та способи запобігання їх виникненню. План 1. Причини виникнення НС. Визначення основних показників джерел природних НС. Джерела техногенних НС, які контролюються і підлягають прогнозуванню, їх основні характеристики. Джерела НС соціально-політичного і військового характеру. 2. Мережа спостереження і лабораторного контролю. Урядова інформаційно-аналітична система з НС, збирання, обробки, передачі та збереження моніторингової інформації. 3. Потенційно небезпечний об'єкт (ПНО), його ідентифікація. ПНО України, м. Миколаєва та Миколаївської області. Державний реєстр ПНО. 4. Методичні положення ідентифікації та паспортизації об'єктів господарювання щодо визначення потенційної небезпеки. Методи розв'язання типових завдань щодо ідентифікації потенційно-небезпечних об'єктів. Тема 2. Нормативно-правова база системи цивільного захисту України. Превентивні заходи з питань ЦЗ. План. 1. Нормативно-правова база системи цивільного захисту України. Кодекс Цивільного захисту України. Закони України та підзаконні державні акти з цивільного захисту. 2. Поняття системи цивільного захисту України. Поняття єдиної державної системи (ЄДС) цивільного захисту України. Сили і засоби ЦЗ. 3. Структурна схема ЄДС цивільного захисту України. Основні характеристики її складових. 4. Загальні принципи превентивного та оперативного (аварійного) планування заходів з попередження та зменшення масштабів НС. Превентивні заходи державного рівня. 5. Комплекс організаційних заходів щодо запобігання та мінімізації наслідків НС природного характеру. 6. Планування заходів із фізичного, функціонального та комбінованого захисту персоналу, а також ліквідації наслідків НС на основі прогнозу варіантів розвитку обстановки. Єдина державна система локалізації і ліквідації НС. 7. Організація і проведення спеціальних об'єктових навчань з питань ЦЗ.
2	Лекція №2 Тема 3. Захист при радіоактивному, хімічному і біологічному зараженні території. План. 1. Характеристики зон радіоактивного, хімічного та біологічного зараження. 2. Розв'язання типових завдань з оцінки радіаційної та хімічної обстановки. 3. Превентивні заходи щодо зниження масштабів радіаційного та хімічного впливу на об'єкти господарювання. Протирадіаційний захист (термінові, невідкладні, довгострокові контрзаходи) в умовах радіаційної аварії. 4. Планування заходів із запобігання поширенню інфекційних захворювань з первинного осередку. Розрахунок сил і засобів з укриття виробничого персоналу в захисних спорудах, визначення коефіцієнту їхнього захисту від дії проникної радіації.

3	Лекція №3 Тема 4. Забезпечення заходів і дій в межах єдиної системи ЦЗ. Спеціальна функція у сфері ЦЗ. План 1. Інформування населення про наявність загрози або виникнення НС, правил поведінки та способів дій в цих умовах. Завдання психологічного захисту. Своєчасне визначення контингенту постраждалих та розв'язання соціальних потреб. Недопущення паніки та недобросовісного розподілу допомоги. 2. Психологічна допомога населенню, яке постраждало внаслідок НС. Оцінка життєво важливих потреб населення у НС. 3. Норми та обґрунтовані нормативи першочергового життєзабезпечення населення у НС. Тема 5. Нормативно-правове забезпечення організації безпечної та здорової праці за національними та міжнародними стандартами. План. 1. Система стандартів безпеки праці (ССБП). Міждержавні стандарти ССБП. Національні стандарти України з охорони праці. Система стандартів з безпеки і захисту довкілля, праці та життєдіяльності населення. Міжнародні трудові норми з безпеки та гігієни праці. 2. Система державного управління охороною праці в Україні. 3. Системний підхід та аналіз при організації охорони праці на виробництві 4. Функції системи управління охороною праці на підприємстві 5. Прогнозування та планування роботи з охорони праці на підприємстві. 6. Організація та координація роботи з охорони праці на підприємстві . Нормативно-правова база. Структура, основні функції і завдання управління охороною праці в організації. Служба охорони праці підприємства. 7. Комісія з питань охорони праці підприємства. Регулювання питань охорони праці у колективному договорі.
4	Лекція №4 Тема 6. Організація управління охороною праці на підприємстві за міжнародними стандартами. План. 1. Системи управління гігієною і безпекою праці за OHSAS 18001. Модель та основні елементи СУОП за стандартом OHSAS 18001:2010, OHSAS 18002:2008. 2. Політика в галузі ОН&S. Планування. 3. Процедури ідентифікації небезпек та оцінки ризиків. Методологія процесу ідентифікації небезпек та оцінки ризиків. Загальна схема оцінки ризиків. Прийнятний ризик. 4. Впровадження та функціонування системи ОН&S. Стандарт OHSAS 18002:2008. 5. Ресурси, ролі, обов'язки, відповідальність та повноваження. Компетентність, навчання та обізнаність. 6. Внутрішній аудит. Аналіз з боку керівництва. Виявлення, оцінка та зменшення ризиків небезпечних подій. Мотивація та стимулювання роботи з охорони праці на підприємстві. 7. Інтегровані системи менеджменту в галузі охорони праці. Основні складові інтегрованої системи менеджменту. Функціональні та організаційні особливості. Використання в СУОП багатофункціональних інтегрованих систем комплексної безпеки.

5	Лекція №5 Тема 7. Управління безпекою праці на підприємстві за принципами соціальної відповідальності План. 1. Соціальне партнерство як принцип законодавчого та нормативно-правового забезпечення охорони праці. Соціальний діалог в Європейському Союзі. 2. Визначення та основні принципи соціальної відповідальності. Міжнародні норми соціальної відповідальності. Охорона праці - частина соціальної політики ЄС. 3. Директиви ЄС з охорони праці. Рамкова директива 89/391/ЄС «Про введення заходів, що сприяють поліпшенню безпеки та гігієни праці працівників». 4. Стандарт SA 8000 «Соціальна відповідальність». Міжнародний стандарт ISO 26000 «Настанова по соціальній відповідальності». Вимоги до забезпечення охорони праці в структурі соціальної відповідальності. 5. Система управління (СУ) соціальною відповідальністю в організації (установі, підприємстві): політика, аналіз з боку керівництва, планування і впровадження. 6. Критерії оцінки СУ за вимогами стандарту SA 8000: дитяча праця, примусова праця, здоров'я і техніка безпеки, свобода професійних об'єднань і право на переговори між роботодавцем і профспілками про укладення колективного договору, дискримінація, дисциплінарні стягнення, робочий час, компенсація. Критерії оцінки СУ за вимогами стандарту ISO 26000.
---	--

4.2. План практичних (семінарських, лабораторних, півгрупових) занять

№	Тема заняття / план
1	Практичне заняття 1 Тема 1. Надзвичайні ситуації, небезпеки та способи запобігання їх виникненню. <i>Передбачається розгляд таких питань:</i> - причини виникнення НС. Джерела техногенних НС, які контролюються і підлягають прогнозуванню, їх основні характеристики. Джерела НС соціально-політичного і військового характеру. - методичні положення ідентифікації та паспортизації об'єктів господарювання щодо визначення потенційної небезпеки; розв'язання типових завдань щодо ідентифікації потенційно-небезпечних об'єктів.
2	Практичне заняття 2 Тема 2. Основні національні законодавчі та нормативні акти з цивільного захисту та міжнародне гуманітарне право <i>Передбачається розгляд таких питань:</i> – історія (послідовність) створення законодавчої та нормативно-правової бази з питань цивільної оборони (цивільного захисту) за період незалежності України. – Кодекс цивільного захисту України. – Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану». – Закон України «Про правовий режим воєнного стану». – Женевські Конвенції від 12.08.1949 р. та Додаткові Протоколи до них від 08.06.1977 р.

3.	Практичне заняття 3 Тема 2. Превентивні заходи з питань ЦЗ. <i>Передбачається розгляд таких питань:</i> - комплекс організаційних заходів щодо запобігання та мінімізації наслідків НС природного характеру та техногенного характеру; - розробка планів ЦЗ на мирний та на воєнний часи. - методика планування евакуації людей із приміщень різного призначення, в яких виникає пожежа.
4.	Практичне заняття 4 Тема 3. Захист при радіоактивному, хімічному і біологічному зараженні території. Прогнозування обстановки в зонах радіоактивного і хімічного зараження. <i>Передбачається розгляд таких питань:</i> - характеристика зон радіоактивного і хімічного зараження; - визначення параметрів зон забруднення радіоактивними та хімічно-небезпечними речовинами під час аварійного прогнозування можливої обстановки.
5	Практичне заняття 5 Тема 3. Захист при радіоактивному, хімічному і біологічному зараженні території. Прогнозування обстановки в зонах радіоактивного і хімічного зараження. Передбачається розв'язання типових задач з оцінки радіаційної та хімічної обстановки, а також з визначення сил і засобів з обмеження, розведення і локалізації хімічного забруднення.
6.	Практичне заняття 6 Тема 4. Забезпечення заходів і дій в межах єдиної системи ЦЗ. Спеціальна функція у сфері ЦЗ. <i>Передбачається розгляд таких питань:</i> - організація інформування персоналу про наявність загрози або виникнення НС. - культура безпеки як структура компонента базової культури особистості і невід'ємна складова професійної культури кожного майбутнього фахівця.
7.	Практичне заняття 7 Тема 5. Нормативно-правове забезпечення організації безпечної та здорової праці за національними та міжнародними стандартами. <i>Передбачається розгляд таких питань:</i> - Системний підхід та аналіз при організації охорони праці на виробництві - Поняття СУОП. Розробка СУОП. - Функції системи управління охороною праці на підприємстві - Міждержавні стандарти ССБП. - Національні стандарти України з охорони праці. - Система стандартів з безпеки праці та життєдіяльності населення. - Міжнародні трудові норми з безпеки та гігієни праці.
8.	Практичне заняття 8 Тема 6. Організація управління охороною праці на підприємстві за міжнародними стандартами. <i>Передбачається розгляд таких питань:</i> - Системи управління гігієною і безпекою праці за OHSAS 18001. - Модель та основні елементи СУОП за стандартом OHSAS 18001:2010, OHSAS 18002:2008. - Політика в галузі ОН&S. Планування.

9	Практичне заняття 9 Тема 6. Організація управління охороною праці на підприємстві за міжнародними стандартами. <i>Передбачається розгляд таких питань:</i> - Процедури ідентифікації небезпек та оцінки ризиків. - Методологія процесу ідентифікації небезпек та оцінки ризиків. - Загальна схема оцінки ризиків. Прийнятний ризик. Впровадження та функціонування системи ОН&S. Стандарт OHSAS 18002:2008.
10.	Практичне заняття 10 Тема 7. Управління безпекою праці на підприємстві за принципами соціальної відповідальності. <i>Передбачається розгляд таких питань:</i> - Стандарт SA 8000 «Соціальна відповідальність». Міжнародний стандарт ISO 26000 «Настанова по соціальній відповідальності». Вимоги до забезпечення охорони праці в структурі соціальної відповідальності. - Система управління (СУ) соціальною відповідальністю в організації (установі, підприємстві): політика, аналіз з боку керівництва, планування і впровадження.

4.3. Завдання для самостійної роботи

На самостійну роботу студентів денної форми навчання відводиться 60 годин. Передбачаються такі види самостійної роботи:

1. підготовку до практичних занять;
2. підготовку до семінарських занять;
3. підготовку і захист письмових індивідуальних робіт: індивідуальної пошуково-інформаційної роботи, графічно-розрахункової роботи.
4. підготовку до підсумкового контролю знань за контрольними питаннями.

Важливе значення в керівництві самостійною роботою студентів відводиться індивідуальним та груповим консультаціям, їх мета – допомогти студентам у вивченні того чи іншого питання, в правильній організації самостійної роботи над вивченням предмета.

Успішність підготовки до практичних занять і складання заліку значною мірою залежить від організації самостійної роботи. Для здійснення самостійної роботи студентам рекомендується ознайомитись з навчально-методичною літературою, перелік якої наведено в списку рекомендованої літератури, а також публікаціями періодичних видань. Рекомендовану літературу необхідно вивчати систематично, згідно із списком і в такій послідовності:

- а) ознайомитись з навчальною програмою із змістом кожної теми;
- б) засвоїти навчальний матеріал, що відноситься до конкретної теми;
- в) дати відповідь на контрольні запитання відповідної теми;
- г) виписати всі незрозумілі питання для розгляду їх на консультації.

За результатами контролю студентам виставляють оцінки в журналах поточної успішності за бальною системою модульно-рейтингового контролю. Підсумковий контроль знань у вигляді заліку (у 11 семестрі) здійснюється за контрольними питаннями.

**Перелік тем індивідуальної пошуково- інформаційної роботи
до розділу «Охорона праці в галузі»**

1. Охорона праці як невід’ємна складова соціальної відповідальності.
2. Міжнародні норми соціальної відповідальності (Стандарт SA 8000 «Соціальна відповідальність». Міжнародний стандарт ISO 26000 «Настанова по соціальній відповідальності»).
3. Законодавча основа Євросоюзу з питань охорони праці. Директиви ЄС з охорони праці.
4. Трудові норми Міжнародної організації праці. Конвенції та Рекомендації МОП. Основні Конвенції МОП в галузі охорони праці.
5. Міжнародне співробітництво в галузі охорони праці. Основні напрямки співробітництва.
6. Законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці в галузі.
7. Галузеві програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища.
8. Основні вимоги до побудови і функціонування системи управління охороною праці (СУОП) в установі.
9. Елементи системи управління охороною праці, міжнародний стандарт OHSAS 18001:2007. Політика в галузі охорони праці.
10. Впровадження і функціонування СУОП в установі.
11. Планування заходів з охорони праці. Плани локалізації і ліквідації аварійних ситуацій й аварій.
12. Примірний розподіл функціональних обов’язків з охорони праці керівників, посадових осіб і фахівців підприємств (галузь підприємства можна обрати самостійно).
13. Інтегровані системи менеджменту в галузі охорони праці.
14. Галузеві системи управління охороною праці: мета та принципи функціонування, організаційна та функціональна структури.
15. Регіональні системи управління охороною праці: мета, принципи та основні функції.
16. Розслідування та облік нещасних випадків, хронічних професійних захворювань і отруєнь на виробництві.
17. Основні технічні та організаційні заходи щодо профілактики травматизму та професійної захворюваності.
18. Органи державного нагляду за охороною праці та основні принципи державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності.
19. Принципи та види страхування від нещасних випадків. Страховий ризик і страховий випадок.
20. Страхові експерти з охорони праці, їх функції і повноваження.
21. Врахування положень законодавчих та нормативно-правових актів з охорони праці при виконанні управлінських функцій.
22. Правопорушення у сфері охорони праці і юридична відповідальність.
23. Європейські стандарти у сфері праці.
24. Міжнародні норми у сфері охорони праці.
25. Європейський досвід правового регулювання охорони праці
26. Стандарти ЄС у сфері охорони праці
27. Питання алаптації національних норм з охорони праці до стандартів ЄС

28. Регулювання охорони праці у колективному договорі, угоді
29. Правове забезпечення охорони праці та гарантії прав працівників на охорону праці
30. Кодування нормативно-правових актів з охорони праці
31. Міжнародно-правові аспекти прав людини у сфері соціально-трудових відносин
32. Захист прав працівників на охорону праці
33. Правове регулювання охорони праці інвалідів
34. Сучасні тенденції міжнародно-правового регулювання праці жінок.

**Перелік тем індивідуальної пошуково- інформаційної роботи
до розділу «Цивільний захист»**

1. Завдання та способи психологічного захисту населення при надзвичайних ситуаціях.
2. Оцінка життєво важливих потреб населення у надзвичайних ситуаціях.
3. Єдина система державного резерву України. Бюджетні та позабюджетні джерела формування резервного фонду.
4. Організація і координація робіт з надання термінової медичної допомоги та евакуації постраждалого населення із зон надзвичайних ситуацій.
5. Забезпечення заходів в межах ЄДС ЦЗ України.
6. Превентивні заходи щодо зниження масштабів радіаційного та хімічного впливу на об'єкт господарювання.
7. Заходи захисту персоналу і матеріальних цінностей об'єкту у разі виникнення аварії на радіаційно чи хімічно небезпечному об'єкті.
8. Протирадіаційний захист (термінові, невідкладні, довгострокові контрзаходи) в умовах радіаційної аварії, критерії для прийняття рішення щодо їхнього запровадження.
9. Типові режими радіаційного захисту і функціонування об'єктів господарювання в умовах радіоактивного забруднення місцевості.
10. Планування заходів із запобігання поширенню інфекційних захворювань з первинного осередку.
11. Засоби усунення пожеж: стаціонарні, ручні та пересувні.
12. Загальні принципи превентивного та оперативного (аварійного) планування заходів щодо зниження ризиків і зменшення масштабів надзвичайних ситуацій.
13. Завдання системи медичного захисту постраждалого населення внаслідок надзвичайних ситуацій.
14. Характеристики зон радіоактивного, хімічного та біологічного зараження.
15. Психологічна допомога населенню, яке постраждало внаслідок надзвичайних ситуацій.
16. Основи захисту об'єкту господарської діяльності.
17. Режими радіаційного захисту для підприємства.
18. Заходи із забезпечення надійного захисту співробітників підприємства та населення у надзвичайних ситуаціях.
19. Інформація, оповіщення та укриття населення в захисних спорудах при НС.
20. Евакуація населення під час НС.
21. Інженерний захист територій.
22. Радіаційний і хімічний захист населення і територій під час надзвичайних ситуацій.

23. Медичний захист населення під час НС.
24. Захист від біологічних засобів ураження.
25. Особливості захисту співробітників та населення на радіоактивно зараженій місцевості.
26. Правила поведінки і дії персоналу в зонах радіоактивного забруднення місцевості.

4.4. Забезпечення освітнього процесу

Апаратурне забезпечення викладання до розділу «Цивільний захист»

1. Дозиметр ДП-5Б – 1 шт.
2. Дозиметр ДП-5А – 1 шт.
3. Радіометр стаціонарний ТИК-87 (СРП-68) – 1 шт.
4. Радіометр стаціонарний «Прип'ять» – 2 шт.
5. Макет-схема дозиметра ДП 5-А – 1 шт.
6. Макет-схема дозиметра ДП63-А – 1 шт.
7. Дозиметр-радіометр МКС-05 «ТЕРРА» – 1 шт.
8. Хімреактиви для ВПХР.
9. Протигази. Військовий медичний спецінвертар.

Апаратурне забезпечення викладання до розділу «Охорона праці в галузі»

1. Тестер інтенсивності електромагнітного випромінювання ТМ-194 – 1 шт.
2. Гігрометр психрометричний ВИТ – 2 шт.
3. Гігрометр психрометричний ВИТ – 1 шт.
4. Цифровий термо-гігрометр з годинником – 2 шт.
5. Анеометр чашковий – 1 шт.
6. Психрометр – 2 шт.
7. Психрометр електричний – 1 шт.
8. Професійний анеометр (термоанеометр ЕТ-935) – 1 шт.
9. Люксметр АПК – 1 шт.
10. Люксметр Ю 116 – 1 шт.
11. Манометр ТМ – 1 шт.
12. Барометр М67М3523 – 1 шт.
13. Флюгер-тренажер – 1 шт.

5. Підсумковий контроль

Види проміжного контролю: опитування під час аудиторних занять, виступи на семінарських заняттях, виконання практичних завдань, підготовка і захист реферату.

Підсумковий контроль – проведення д заліку.

Перелік питань до заліку

До розділу 1. «Цивільний захист»

1. Надзвичайні ситуації (НС), причини виникнення та складові системи їх моніторингу.
2. Галузевий моніторинг за станом безпеки.
3. Найменування та визначення основних показників джерел природних НС.
4. Номенклатура, позначення, розмірність і порядок визначення параметрів уражуючих чинників джерел техногенних НС.
5. Територіальний моніторинг за об'єктами, ресурсами, процесами і системами захисту та ліквідації НС.
6. Територіальний моніторинг стану впровадження превентивних заходів щодо зменшення їхніх масштабів.
7. Урядова інформаційно-аналітична система з НС, збір, обробка, передача та збереження моніторингової інформації.
8. Методичні положення ідентифікації та паспортизації об'єктів господарювання щодо визначення потенційної небезпеки.
9. Визначення критеріїв ідентифікації об'єктів потенційної небезпеки, на яких присутні вибухо-пожежонебезпечні речовини.
10. Виявлення небезпечних речовин та критичних умов їх прояву на об'єктах господарювання.
11. Основні етапи аналізу НС та прогнозування їхніх наслідків.
12. Визначення та аналіз небезпек, пов'язаних з порушенням умов безпечної експлуатації об'єктів господарювання.
13. Виявлення небезпечних та критичних умов їх прояву на об'єктах господарювання.
14. Способи виявлення потенційно-небезпечних зон з імовірними джерелами НС.
15. Зонування територій за ступенем небезпеки.
16. Структурно-функціональна модель протидії НС (попереджувальна, компенсаційна, комплексна тощо).
17. Загальні принципи превентивного та оперативного (аварійного) планування заходів щодо зниження ризиків і зменшення масштабів НС.
18. Вимоги до складу й змісту та форми документації з планування зниження ризиків і зменшення масштабів НС.
19. Методика розробки планів з попередження НС.
20. Комплекс організаційних та інженерно-технічних заходів щодо запобігання та мінімізації наслідків НС природного характеру.
21. Особливості планування дій персоналу щодо локалізації і ліквідації аварійних ситуацій і аварій на потенційно небезпечних об'єктах.
22. Особливості планування дій персоналу щодо пом'якшення наслідків аварійних ситуацій і аварій на потенційно небезпечних об'єктах.
23. Вимоги до складання та змісту аналітичної й оперативної частини плану локалізації і ліквідації аварійних ситуацій.
24. Заходи з фізичного, функціонального та комбінованого захисту персоналу від наслідків НС.

25. Методика планування ліквідації наслідків НС на основі різної інформації.
26. Плануючі документи з теоретичного і практичного навчання персоналу об'єкта господарювання до дій у НС.
27. Організація і проведення спеціальних об'єктових навчань, тренувань з відпрацьованих заходів за планами реагування на НС, локалізації та ліквідації аварій.
28. Класифікація вибухо-, пожежонебезпечних зон.
29. Заходи, необхідні для оцінки пожежної обстановки.
30. Основні причини виникнення пожеж.
31. Характеристика ступенів руйнування будинків і споруд.
32. Види пожеж та їх характеристики.
33. Противибуховий та протипожежний захист об'єктів господарювання.
34. Основні заходи захисту від техногенних вибухів та пожеж.
35. Основні заходи щодо зменшення або запобігання виникненню пожеж.
36. Засоби усунення пожеж: стаціонарні, ручні та пересувні.
37. Вимоги пожежної безпеки до шляхів евакуації.
38. Планування дій персоналу підприємств та організацій при пожежах.
39. Протипожежний захист будівель і споруд та заходи і способи його досягнення.
40. Характеристика зон радіоактивного забруднення під час аварійного прогнозування можливої обстановки.
41. Характеристика зон хімічного забруднення під час аварійного прогнозування можливої обстановки.
42. Превентивні заходи щодо зниження масштабів радіаційного впливу на об'єкти господарювання.
43. Превентивні заходи щодо зниження масштабів хімічного впливу на об'єкти господарювання.
44. Протирадіаційний захист в умовах радіаційної аварії.
45. Критерії для прийняття рішення щодо запровадження протирадіаційного захисту об'єкта господарювання в умовах радіаційної аварії.
46. Типові режими радіаційного захисту і функціонування об'єктів господарювання в умовах радіоактивного забруднення місцевості.
47. Планування заходів із запобігання поширенню інфекційних захворювань з первинного осередку.
48. Інформування населення про наявність загрози або виникнення НС, правил поведінки поведінки та способів дій у цих умовах.
49. Завдання психологічного захисту.
50. Своєчасне визначення контингенту постраждалих та розв'язання соціальних потреб при НС.
51. Недопущення паніки та недобросовісного розподілу допомоги під час НС.
52. Організація діяльності, спрямованої на допомогу дітям, людям похилого віку при НС.
53. Психологічна допомога населенню, яке постраждало внаслідок НС.
54. Профілактика гострих панічних реакцій, психогенних нервопсихічних порушень при НС.
55. Принципи та методи психологічної допомоги при посттравматичному стресі під час НС.
56. Технології профілактики посттравматичних стресових розладів під час НС.

До розділу 2. «Охорона праці в галузі»

1. З чого складається система державного управління охороною праці в Україні?
2. Які пільги мають жінки, що працюють, згідно в Кодексом законів про працю КЗпП)?
3. Які пільги на виробництві мають працівники, що не досягли 18-річного віку?
4. Які пільги мають працівники, що навчаються?
5. Які державні нормативно-правові акти з охорони праці (ДНАОП) діють в Україні?
6. Яка відповідальність передбачена за порушення законодавства про охорону праці?
7. Які органи здійснюють державний нагляд за охороною праці? Які їх основні повноваження і права?
8. Яким чином здійснюється громадський контроль за дотриманням законодавства про охорону праці?
9. Що Ви знаєте про службу охорони праці підприємства?. Яка структура і чисельність служб охорони праці?
10. Для чого створюється та які функції покладені на комісію з питань охорони праці підприємства?
11. Яка мета, основні завдання та зміст атестації робочих місць?
12. Регулювання охорони праці у колективному договорі, угоді
13. Правове забезпечення охорони праці та гарантії прав працівників на охорону праці.
14. Які існують гарантії прав працівників на охорону праці, пільги і компенсації за важкі та шкідливі умови праці?
15. Що Ви знаєте про вступний інструктаж з питань охорони праці? Яка його мета, правила проведення і оформлення?
16. Яку мету має стажування та дублювання працівника? Яких знань та навичок він повинен набути?
17. Які види навчання передбачені Типовим положенням про навчання з питань охорони праці?
18. Які існують види інструктажів з питань охорони праці, з ким, як та коли вони проводяться, яким чином оформлюються?
19. Назвіть основні заходи по запобіганню травматизму та професійним захворюванням.
20. Які існують основні причини виробничих травм та професійних захворювань?
21. Як розподіляються травми за ступенем тяжкості?
22. Як здійснюється розслідування та облік нещасних випадків на виробництві?
23. Назвіть дії роботодавця та склад комісії по звичайному розслідуванню нещасних випадків на виробництві.
24. Які документи відпрацьовуються комісією при звичайному розслідуванні нещасного випадку та професійного захворювання? За якими адресами вони відправляються?
25. Назвіть дії роботодавця та склад комісії по спеціальному розслідуванню нещасних випадків на виробництві.
26. Які нещасні випадки на виробництві підлягають спеціальному розслідуванню?
27. Назвіть склад комісії при розслідуванні нещасних випадків.
28. Елементи системи управління охороною праці, міжнародний стандарт OHSAS 18001:2007. Політика в галузі охорони праці.

29. Принципи та види страхування від нещасних випадків. Страховий ризик і страховий випадок.
30. Страхові експерти з охорони праці, їх функції і повноваження.
31. Якими показниками характеризуються санітарно-гігієнічні вимоги до приміщення, обладнаного ПЕОМ?
32. Вкажіть основні вимоги до організації робочого місця, обладнаного ПЕОМ.
33. Перелічіть вимоги безпеки під час експлуатації, обслуговування, ремонту й налагодження ПЕОМ.
34. Наведіть вимоги до режиму праці й відпочинку при роботі з ПЕОМ.
35. Які є вимоги до профілактичних оглядів користувачів ПК?
36. Як здійснювати профілактику стомлюваності та визначати заходи, спрямовані на відновлення працездатності при роботі з ПЕОМ?
37. У чому полягає основна мета атестації робочого місця?
38. Яка періодичність проведення атестації?
39. Що передбачає атестація робочого місця?
40. Наведіть загальний порядок проведення атестації робочого місця.
41. Назвіть небезпечні і шкідливі чинники, джерелом яких можуть бути технологічні процеси у вашій галузі. Розгляньте їх вплив на людину.
42. Наведіть пільги і компенсації за роботу зі шкідливими умовами праці.
43. Наведіть види контролю умов праці.
44. Розкрийте сутність методики обстеження умов праці.
45. Розкрийте основні принципи гігієнічної класифікації умов праці.
46. Заходи безпеки у поводженні з табельною вогнепальною зброєю та яким нормативним актом вони визначаються?

6. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

№	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
1	Виступи на семінарських заняттях, виконання практичних робіт	50 (10*5 б.)
2	Виконання індивідуальної пошуково-інформаційної роботи по розділу 1 і розділу 2	20 (2*10б)
3	Залік	30
	Всього	100

Контрольні заходи включають поточний і підсумковий контроль.

Перевірка та оцінювання знань студентів проводиться у таких формах:

1. Оцінювання знань студента під час семінарських, практичних занять.
2. Проведення поточного модульного контролю.
3. Проведення заліку.

Оцінювання знань студентів під час семінарських, практичних занять має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Об'єктами поточного контролю є:

- а) систематичність, активність та результативність роботи протягом семестру над вивченням програмного матеріалу навчальної дисципліни; відвідування занять;
- б) виконання завдань для самостійного опрацювання;
- в) рівень виконання самостійних завдань для самостійної роботи (індивідуальної пошукової роботи).

Критерії оцінки усної відповіді студента:

Оцінка 5 балів ставиться у випадку:

- студент вільно володіє, визначеними програмою, знаннями й уміннями;
- правильно і в достатній кількості добирає необхідні для відповіді факти;
- висловлює власне ставлення до навчального матеріалу;
- відповідь чітка і завершена;
- мова добра.

Оцінка 4 бали ставиться у відповідності з попередніми вимогами, але:

- студент має незначні ускладнення при використанні визначених програмою знань і умінь;
- при доборі фактів припускається незначних помилок;
- власне ставлення студентом висловлюється, але в аргументації зустрічаються окремі неточності;
- мова добра.

Оцінка 3 бали ставиться в такому випадку:

- студент користується лише окремими знаннями й уміннями;
- порушує логіку викладу;
- відповідь недостатньо самостійна;
- аргументація слабка;
- є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу та висновках;
- мова спрощена.

Оцінка 0-2 бали ставиться в разі незнання більшої частини матеріалу, відсутності будь-якої логіки викладу, а саме:

- студент не володіє необхідними для здійснення завдання уміннями;
- головного фактичного матеріалу не знає.

При оцінюванні практичних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу (згідно з графіком навчального процесу). Якщо якась із вимог не буде виконана, то оцінка буде знижена.

Поточний модульний контроль. Модульний контроль здійснюється та оцінюється за такими складовими: за результатами оцінювання знань студента під час практичних, семінарських та лекційних занять згідно з графіком навчального процесу та проміжного тестування. Нижче наводиться таблиця відповідності підсумкових триместрових рейтингових оцінок у балах оцінкам за національною шкалою та шкалою ECTS.

Загальна оцінка за поточний модульний контроль розраховується як сумарна отриманих студентом оцінок.

До підсумкового модульного контролю з навчальної дисципліни не допускаються студенти, які не виконали самостійні роботи та інші обов'язкові роботи. Рішення про недопуск студента до підсумкового модульного контролю ухвалюється на засіданні кафедри.

Проведення підсумкового контролю знань. Результатом вивчення дисципліни виступає залік. Умовою допуску до підсумкового контролю знань є позитивні оцінки з поточного модульного контролю знань. Контроль знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою. Макисмальну кількість балів, яку може отримати студент протягом триместру становить 70 балів. На залік відповідно відводиться максимальна кількість балів – 30 балів.

Оцінка 90-100 балів ставиться за глибоке засвоєння програмного матеріалу, застосування для відповіді не тільки рекомендованої, а й додаткової літератури та творчого підходу; чітке володіння понятійним апаратом, методами, методиками та інструментами визначення та оцінки якості, вміння використовувати їх для виконання конкретних практичних завдань, розв'язання ситуацій. Оформлення відповіді повинно бути охайним, логічним і послідовним.

Оцінка 82-89 балів ставиться за глибоке засвоєння програмного матеріалу, застосування рекомендованої літератури; чітке володіння понятійним апаратом, методами, методиками, вміння використовувати їх для виконання конкретних практичних завдань, розв'язання ситуацій. Але при розв'язку практичних завдань наявні помилки (математичні, розрахункові, тобто методичний підхід до вирішення задачі є правильним, але допущені незначні неточності у розрахунках певних показників), або не зовсім повна відповідь на питання. При цьому оформлення відповіді повинно бути охайним, логічним і послідовним.

Оцінка 75-81 балів ставиться за засвоєння програмного матеріалу; володіння понятійним апаратом, методами, методиками, однак допускаються помилки у розв'язку завдань та тлумаченні питань. Студент показує своє в цілому розуміння питання, однак допускає певні неточності. При цьому студент застосовує основні знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Оформлення відповіді повинно бути охайним.

Оцінка 67-74 балів ставиться за неповне засвоєння програмного матеріалу. Студент показує неповні знання з контрольних питань, плутається. Допущені неточності у судженнях, у висновках, однак основну частину студент розкриває. Завдання може не бути виконаним повністю, однак оформлення відповіді повинно бути охайним.

Оцінка 60-66 балів ставиться за неповне засвоєння програмного матеріалу. Студент показує своє в цілому розуміння питання, однак постійно плутається. Студент демонструє часткове вміння застосовувати теоретичні знання для розв'язання практичних задач: практичні завдання студентом виконуються в цілому, але при їх виконанні студент припускається значних помилок.

Оцінка 35-59 балів ставиться за недостатні знання, невміння застосовувати теоретичні знання для розв'язання практичних задач. При цьому студентом демонструються знання з основних положень навчальної програми, термінології та ключових питань.

Оцінка 1-34 балів ставиться студенту, що не опанував програмний матеріал, не може правильно виконати практичні завдання, стикається зі значними труднощами при аналізі показників якості продукції, у використанні термінології дисципліни.

Критерії оцінювання знань на заліку:

Оцінкою 21-30 відповідь студента оцінюється, якщо вона демонструє глибокі знання всіх теоретичних положень і вміння застосовувати теоретичний матеріал для практичного аналізу і не має ніяких неточностей.

Оцінкою 11-20 відповідь оцінюється, якщо вона показує знання всіх теоретичних положень, вміння застосовувати їх практично, але допускаються деякі принципові неточності.

Оцінкою 0-10 відповідь студента оцінюється за умови, що він знає головні теоретичні положення та може використати їх на практиці.

Критерії оцінювання завдань залікового білету:

№ завдання білету	Максимальна кількість балів
1	15
2	15

Приклад залікового білета

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

(повне найменування вищого навчального закладу)

Освітньо-кваліфікаційний рівень _____ магістр _____

Напрямок підготовки _____

Спеціальність _____ Семестр _____

(назва)

Навчальна дисципліна _____ ОПГ та ЦЗ _____

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 0

1. Основні етапи аналізу НС та прогнозування їхніх наслідків.
2. Які нещасні випадки на виробництві підлягають спеціальному розслідуванню?

Затверджено на засіданні
кафедри, циклової комісії екології
Протокол № _____ від „____” _____ року
Завідувач кафедри, голова циклової комісії _____

Екзаменатор _____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)
_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

7. Рекомендовані джерела інформації

7.1. Базова література:

7.1.1. Навчальні посібники бібліотечного фонду ЧНУ імені Петра Могили:

1. Васійчук В.О. Основи цивільного захисту: Навч. посібник / В.О. Васійчук, В.Є Гончарук, С.І. Качан, С.М. Мохняк. – Львів: Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2010. – 417с.
2. Михайлюк В.О., Халмурадов Цивільна безпека: навчальний посібник. – Вид-во: ЦУЛ. – 2008. – 230 с.
3. Катренко Л. А. Охорона праці: навчальний посібник/ – Вид-во: Універ книга. – 2004. – 310 с.
4. Охорона праці: навчальний посібник за ред. Кучерявого В. – Вид-во: ЦУЛ-2008. – 200 с.

7.1.2. Навчальні посібники бібліотечного фонду кафедри екології ЧНУ імені Петра Могили:

5. Кодекс Цивільного захисту України: Кодекс України, Закон, Кодекс від 02.10.2012 № 5403-VI.
6. Методичні рекомендації щодо прогнозування наслідків виливу (викиду) небезпечних хімічних речовин на промислових об'єктах і транспорті / В.В. Барбашин, Г.В. Фесенко, В.Ф. Ромін А.В. та ін.; за ред. В.В. Барбашина. – Харків: УЦЗУ, 2007 р. – 56 с.
7. Директива Ради Європейських Співтовариств 89/391/ЕЕС «Про впровадження заходів, що сприяють поліпшенню безпеки й гігієни праці працівників».
8. Конвенція МОП 187 «Про основи, що сприяють безпеці й гігієні праці».
9. Міжнародний стандарт SA8000: 2001 «Соціальна відповідальність». SAI SA8000: 2001 Social Accountability International.
10. Міжнародний стандарт ISO 26000:2010 – «Настанова по соціальній відповідальності». ISO 26000: 2010 (Draft) Guidance on Social Responsibility.
11. Міжнародний стандарт OHSAS 18001:2007 Occupational health and safety management systems – Requirements. Системи менеджменту охорони праці – Вимоги.
12. Міжнародний стандарт OHSAS 18002, Guidelines for the implementation of OHSAS 18001. Настанова по впровадженню OHSAS 18001.
13. Міжнародний стандарт OHSAS 18001:2007 Occupational health and safety management systems – Requirements. Системи менеджменту охорони праці – Вимоги.
14. Міжнародний стандарт OHSAS 18002, Guidelines for the implementation of OHSAS 18001. Настанова по впровадженню OHSAS 18001.

7.1.3. Електронні навчальні посібники в системі MOODLE ЧНУ імені Петра Могили:

15. Курс лекцій з навчальної дисципліни «Цивільний захист». – Державний університет телекомунікацій. Кафедра БЖД і ОП. – Київ, 2014. – 27 с.
16. Стеблюк М. І. Цивільна оборона та цивільний захист: електронний підручник / М. І. Стеблюк. – К: 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/15840720/bzhd/tsivilna_oborona_ta_tsivilniy_zahist_-_steblyuk_mi.
17. Зеркалов Д.В. Охорона праці в галузі (загальні вимоги): [навчальний посібник] / Д.В. Зеркалов. – К.: Основа, 2011. – 512 С.
18. Ткачук К. Н., Халімовський М. О., Зацарний В. В. та ін. Основи охорони праці: Підручник. – 2-ге вид., допов. і перероб. – К.: Основа, 2006. – 444 с.
19. Сирота О.А. Методичні вказівки до виконання розрахункової роботи з дисципліни «Цивільний захист» на тему: «Прогнозування наслідків аварії на потенційно небезпечному хімічному об'єкті» [Текст] / О.А. Сирота. – Миколаїв: ЧДУ ім. П. Могили, кафедра техногенної безпеки, 2011. – 34 с.